

Novinarka: Gospod Janez Janša, kot tedanji obrambni minister ste morali poskrbeti za različne stvari, predvsem razmišljati o scenarijih, kako ubraniti slovensko samostojnost, ko bo to potrebno. So bili tudi na tem področju pomembni kontakti s Slovenci po svetu? Saj vemo, da nismo bili dobro preskrbljeni z orožjem in podobnimi stvarmi, ki so potrebne za obrambo domovine. Kako pomembno je bilo, da smo imeli te stike s Slovenci po svetu tudi za obrambni resor?

Janez Janša: Drage Slovenke in Slovenci, dragi rojaki, spoštovani poslušalke in poslušalci radia Ognjišče, edinega radia, ki se ga danes še spleča poslušati.

V Sveti knjigi piše, da mora biti hiša zidana na skalo. Če je zidana na skalo, bo varen dom, trajen dom svojim prebivalcem, če je zidana na pesku, jo bodo odnesle prve povodnji. **Verjamem, da je slovenska hiša, slovenska država zidana na skalo. Ta hiša ima temelje, ima vogelne kamne. Temelji te hiše stojijo na skali. V te temelje sodi vse tisto, kar nas je Slovence ohranilo kot narod skozi stoletja na tem prepišnem delu evropskega kontinenta.** In vse tisto, kar je omogočilo, da je ta narod tudi po desetletjih teme zahrepenel po svobodi, si izbral demokracijo in na koncu samostojno državo. V te temelje so vtakani mnogi dogodki v zgodovini slovenskega naroda, mnoge žrtve, kri mučencev, vera, verovanje v obstoj naroda tudi takrat, ko je kazalo najtemneje. In bitke za slovensko zemljo, jezik, kulturo in Slovenijo kot domovino tudi takrat, ko so bile izgubljene. Kot je zapisal Cankar: »Nobena solza ni bila potočena zastonj, nobena kaplja krvi ni bila prelita zaman.« Vse je vtakano v ta temelj slovenske hiše.

Govorimo o temelju, ki ni zgolj temelj neke republike. Slovenska pesnica Mila Kačič je v svoji pesmi pred leti zapisala, da ji beseda republika ni všeč. Da je to beseda, ki se je drži kri. Zato mislim, da si Slovenci zaslužimo, da glavni trg, na katerem smo razglasili samostojno državo pred natančno 26 leti, iz Trga republike preimenujemo v Trg slovenske samostojnosti, ali še boljše, Trg dr. Jožeta Pučnika. Toliko mimogrede.

Prav imajo tisti, ki pravijo, saj slovenska samostojnost ni samo sad tistih junijskih in julijskih dni pred 25 leti. Res je, temelji so se polagali prej. Vse to, kar smo kot Slovenci dosegali v svoji zgodovini. Tudi takrat ko so bojevane bitke mnogi proglašali za izgubljene. Ko so proglašali poražence in zmagovalce, je vsaka pripravljenost, braniti svoj dom, vero in postave, stkala droben kamenček v mozaiku teh temeljev slovenske države.

Vendar temelji niso dovolj, potrebna je tudi zgradba in v tej zgradbi so bistveni vogelni kamni. In te vogelne kamne je začel slovenski narod polagati v času, ki je ustvaril pogoje za to, da smo iz naroda brez države postali nacija. To je bil čas od leta 1987 do leta 1992, ko smo dosegli tudi mednarodno priznanje. To je sveti čas slovenske zgodovine. To je čas, za katerega imamo tudi empirični dokaz v rezultatu plebiscita, da se kot narod nismo delili. To je edini čas v naši zgodovini, ko si je narod sodbo pisal sam. Ta Cankarjev stavek so pisali prej na mnoge spomenike in malike pa nikoli ni ustrezal resnici. **Edini čas, ko si je narod sodbo pisal sam, je bilo decembra leta 1990, ko smo na plebiscitu z veličastnim rezultatom glasno rekli sebi in svetu, želimo živeti v samostojni državi Sloveniji. In to je bil vogelni kamen, ki je najpomembnejši v tej slovenski zgradbi** na temelju, ki sem ga prej opisal. Da je bil ta vogelni kamen sploh postavljen, je bilo potrebno, da se je v zavesti, zgodovinskem spominu naroda sploh ohranilo hotenje po zedinjeni, samostojni, demokratični Sloveniji.

In pri tem prispevku moramo predvsem gledati izven meja takratne socialistične republike Slovenije. Ta ideja slovenske državnosti, ki je bila žive že prej v različnih obdobjih 20. in 19. stoletja, na tem pogorišču, ki je nastalo po letu 1945 v Sloveniji, pravzaprav ni preživela. Ko je naša generacija hodila v šole, tega ni bilo. Ne samo, da je bila to prepovedana tema, to je bila tema, ki so jo ljudje odmislili. Razen redkih posameznikov, največ teh je bilo ravno v slovenski Cerкви, ki je imela stike tudi s svobodnim svetom in je ta ideja pri posameznikih preživela, ampak v zavesti tistega dela naroda, ki je živel tukaj, te ideje ni bilo. Ni bilo tega v učbenikih, časopisih, medijih, pogovorih niti takrat, ko ni nihče poslušal. **Ta ideja je preživela zunaj. Preživela je v zamejski in v izseljeni Sloveniji, v tistem delu naroda, ki je te ideje svobode in demokracije ohranil.** Preživela je v delih, ki so izšla v Argentini, Clevelandu, Melbournu, v zborovanjih v Dragi pri Trstu, v številnih organizacijah, ki ste jih nekateri postavili na noge in ohranjali pri življenju. V sijajnih delih, kjer je bila ta ideja konceptualno opisana.

Spominjam se leta 1989, ko je bilo vrenje slovenske pomladi v Sloveniji že na višku, ko smo prvič izdali Žabotovo Neminljivo Slovenijo in brali stavke o temeljih slovenske državnosti ali številna druga dela, ki pa so bila v Sloveniji prepovedala. Ko je Drago Jančar skušal čez mejo pripeljati eno od knjig o tragičnem obdobju slovenske zgodovine, so to knjigo našli in je šel za eno leto v zapor. Pa še marsikdo drug. Ta izolacija je bila tukaj popolna in če teh idej svobode, demokracije in zametkov slovenske državnosti ne bi ohranili in živeli v zamejstvu in izseljenstvu, je veliko vprašanje, če bi bilo na konceptualni ravni možno narediti to, kar se je potem naredilo v

57. številki Nove revije, v pisateljski ustavi, v raznih programih, ki smo jih pisali, ko so nastajale nove demokratične sile, ki so nastajale v Sloveniji in ki so se kasneje povezale v Demos.

Vse to je omogočilo humus, na podlagi katerega je bilo v preprišanem času v Evropi, ko so padale meje, ko je padel berlinski zid, možno izsiliti večstrankarske volitve. Sicer ne povsem demokratične, ker tretjino skupščine nismo volili demokratično, se je to pozabilo in je to eden izmed temeljev sedanjih problemov, ker Demos ni imel zadostne večina za resne spremembe. Ampak kljub temu se je ustvarilo pogoje za večstrankarske volitve, za tisto pičlo večino Demosa, kar je sploh bil predpogoj za to, da bi iz besed meso postalo. Sicer brez zmage Demosa ne bi bilo samostojne Slovenije in nobene slovenske državnosti. Tisti, ki so za nekaj odstotkov izgubili večino, so šli na volitve s temeljno listino, na kateri je pisalo, da so še vedno za Jugoslavijo in samoupravni socializem. Šele ta zmaga Demosa, novih demokratičnih sil, je omogočila, da je Demosov poslanski klub ponudil skupščini in slovenskemu ljudstvu na voljo odločitev, da prvič glasuje o svoji zgodovini, da odloča sam o svoji usodi, da glasuje o samostojni državi. Ko smo videli tisti rezultat, ko je Jože Pučnik dejal tistega božičnega časa leta 1990 »Jugoslavije ni več, Jugoslavije ni več, sedaj gre za Slovenijo,« je ključni vogelni kamen slovenske zgradbe padel z velikim treskom na svoje mesto in postal daleč najpomembnejše sidro za preizkušnje, ki so nas čakale v nadaljevanju.

Naslednji vogelni kamen je postavila Demosova vlada, ki jo je vodil gospod Peterle, z različnimi projekti, ki so bili zastavljeni za to, da se plebiscitna odločitev realizira. Ta vogelni kamen teh nujnih odločitev je nastajal z največjo težavo vseh. Nekatere ključne odločitve smo v tej skupščini s pičlo večino Demosa, v kateri so tudi nekatere Demosove stranke precej »scagale« pri nekaterih odločitvah, sprejeli z enim, dvema, tremi glasovi večine. Danes se veliko govori o enotnosti. Ta beseda je ustrezna, ko govorimo o enotnosti naroda in je empirično dokazljiva. Politične enotnosti pa ni bilo, v tistih ključnih časih, ko se je ta vogelni kamen potrebnih operativnih odločitvah za izvedbo plebiscitne odločitve med decembrom 1990 in junijem 1991 gradil, ni bilo nobene enotnosti. Ne bom vas sedaj s tem utrujal, ampak to je potrebno vedeti za to, da si znamo razložiti tudi razloge za številne težave, ki jih danes srečujemo.

Naslednji vogelni kamen te slovenske zgradbe pa je bil postavljen po tem, ko smo razglasili samostojno slovenijo in ko je bilo potrebno to odločitev branit. V urah, ko smo razglašali to odločitev, efektivno oblast smo sicer, hvala Bogu, prevzeli dan prej, kljub vsem mogočim oviram, je bilo potrebno odločitev že branit. Najprej na

Primorskem, kjer so šli tanki reškega korpusa na cesto dan prej, žal pod komando Slovenca, generala Čada, ki so ga kasneje nekateri celo imenovali za častnega občana nekaterih občin. Nekateri mejni prehodi na Primorskem, kljub temu, da so se goloroki Primorci tankom zoperstavljali, ampak nekateri mejni prehodi so bili zasedeni že v času, ko smo mi na Trgu republike spuščali staro zastavo z rdečo zvezdo in dvigali novo zastavo s slovenskim grbom. In se je vse skupaj mešalo. In to je bil zadnji, odločilni vogelni kamen v slovenski zgradbi, ki smo jo Slovenci uspešno postavili. Takrat je tista enotnost naroda, ki je prišla do izraza na plebiscitu, in za katero se je zdelo na zborovanju 31. maja, ko se nas je tam zbralo samo nekaj tisoč in so mediji to razglašali za nek patetični poskus prikaza narodne enotnosti. Zdelo se je, kot da se je ta energija plebiscita razblinila, ampak je prišel trenutek preizkušnje, se je pokazalo, da to ni res in da še obstaja.

In takrat so se dogajale stvari, ki so neposredni odgovor na vaše vprašanje. **Tudi takrat smo imeli ljudi, ki so rajši kot na položaj odšli na Vrbsko jezero na Koroškem. Tudi kakšen minister vlade je rajši ostal na Dunaju kot pa prišel nazaj. Ampak istočasno, smo dobivali na tisoče klicev od naših rojakov z vsega sveta,** kot prostovoljci so se javljali veterani kot je Ivan Korošec, ali 18 letniki kot je Damjan Ahlin. Žal jih v vrste TO nismo mogli sprejeti, ker nismo imeli orožja niti za enote, ki so že bile vpoklicane. To dejstvo govori o tem, da je bil slovenski narod, ne samo prebivalstvo, enoten tudi v času najhujše preizkušnje, ko je bilo jasno, da je proti najpeta tehnično največja armada na svetu in da smo mi več ali manj goli in bos, če odvezamemo odločnost in pogum. Ampak zdržali smo, po sedmih dneh se je tudi javno mnenje v svetu začelo obračati.

Pri tem zagotovo prednjači dr. Šuštar s svojimi pristnimi kontakti v svetu, kjer lahko prideš preko osebne številke takoj do nekega vplivnega državnika in to sproži takojšnje reakcije, do teh množičnih manifestacij po metropolah celega sveta, kjer so bile na enkrat slovenske zastave in kje so ali ste zasuli vlade tistih držav z resnico, kaj se dogaja v Sloveniji. V Sloveniji je takrat jugoslovanska diplomacija, ki smo jo še vedno plačevali, širila debele laži, ki so jih vsaj prve dni objavljali tudi časniki in televizije v drugih državah. Ko je človek gledal CNN 27. junija dopoldan, ko so poročali z balkona Holiday Inna, kako nek patetičen poskus odcepitve neke podalpske, samooklicane države ni uspel, ker so federalne enote to uspešno preprečile.

Čez en teden so bila ta poročanja drugačna, ker je ta energija naroda oziroma posameznikov, zlitih v celoto po vsem svetu, z močjo resnice, ki je prihajala na pravo

mesto, to obrnila. Spominjam se, ko so po nekaj dneh začeli tudi svetovni časopisi na majhno objavljati pisma bralcev. Pisma, ki ste jih pošiljali redakcijam. Najprej so jih verjetno zavračali, potem so jih začeli objavljati v izsekih, na koncu že cela. In potem so se tudi naslovi spremenili. Kako je to potekalo v ZDA, je vidno na razstavi v državnem zboru. **In ko je bil ta vogelni kamen postavljen, ko smo Slovenci dokazali, da tisto geslo »stati in obstati« obstaja kot realnost, ne zgolj kot želja, je potem prišlo tudi mednarodno priznanje kot streha. Kot streha na to zgradbo samostojne Slovenije.**

Zaradi vsega tega verjamem, da je trdna. Prej sem med mašo opazoval mozaik patra Marka Rupnika v kapeli. Če si ga boste dobro ogledali, boste videli, da je spodaj kamen, skala in kosti mučencev pa nova rast, ljudje, ki verjamejo v idejo, in na koncu plamen. Neustavljiv plamen, ki simbolizira sveti čas, tiste svete ure slovenskega naroda. In ta plamen je nekaj, kar sveti v tej zgradbi, v tej slovenski hiši. Sveti tako, da je te svetlobe dovolj za vse razlike in vse rodove v tej hiši, ki bodo še prišli. Samo tega ne smemo pozabiti, da je Slovenija več kot zgolj prebivalstvo Republike Slovenije. Samo treba je resno vzeti tisti Prešernov stih »Bog živi nam deželo, Bog živi ves slovenski svet.« Zavedati se je potrebno celote in kaj je vrednostno središče te celote. Potem ne glede na to, kakšne povodnji pridejo, bodo Slovenci stali in obstali in zgodovine izpred 25 let ne bo potrebno nikoli več ponavljati.

Novinarka: Zgodovinarica dr. Rosvita Pesek je precej raziskovala to poglavje slovenske zgodovine in za naš radio dejala, da bi bili za popolno sliko potrebni magnetogrami sej državnega zbora iz tistega časa pa jih kar nekako ni. Kako naj si to razlagamo?

Janez Janša: Verjetno je odgovor na to ta, da **tisti, ki so upravljali s temi magnetogrami, ne želijo, da bi bila slovenska javnost seznanjena s tem, kaj so takrat govorili in kako so odločali.** To je edini logični odgovor, saj ni bilo nobenih požarov, povodnji, potresov ali naravnih nesreč, zaradi katerih bi to izginilo. Se pravi, da so to sami poskrili. Uničili so celo posnetek tiste nočne seje parlamenta med vojno, ki je bilo enkratno dejanje slovenskega parlamentarizma. Ni zapisov poimenskih glasovanj, čeprav so bila takrat, ko je šlo na tesno, to pa, seveda, **z namenom, da se ubija narodov spomin, da danes govorijo, kako je bila politika enotna.**

Ko potem slišimo še, da je bilo prejšnjo sredo na Titovem trgu v Velenju, ko je takratni predsednik predsedstva dejal, da je popolnoma nesprejemljivo, da si kdor koli lasti kakršne koli zasluge glede osamosvojitve. Prejšnji predsednik države, njegov

naslednik, je pred leti dejal, da je treba enkrat dokončno v Sloveniji opraviti z osamosvojitveno navlako. To je bil dr. Danilo Turk, ki je takrat, ko smo šli Slovenci na plebiscit, napisal članek v Delu, v katerem je pisalo, da je to malo komična stvar, ker suverenosti si ne moreš vzeti sam, ampak ti jo mora nekdo tudi priznati.

Razlog za to, da se te stvari skrivajo in se ubija narodov spomin, je ta, da so na večini ključnih mest večino časa samostojnega življenja v zadnjih 25 letih v samostojni Sloveniji ljudje, ki jim samostojna Slovenija ni bila intimna opcija. Nekateri so se uklonili rezultatu plebiscita, nekateri pa do konca ne in so še prvi dan vojne prepričevali tuje politike, da se Slovenije ne prizna.

Medtem ko je nadškof Šuštar delal vse in še več, kar je v njegovi moči, in še mnogi drugi, da bi prepričal tuje državnike, kako naj se Slovenijo prizna, sta Ciril Ribičič in Milan Kučan prepričevala Piera Faccina, sekretarja socialistične internacionale, naj socialistična internacionala mednarodnega priznanja Slovenije ne podeli desnici. In to je opisal v svoji knjigi spominov, ki je izšla leta 2003 z naslovom Iz strasti. Noben osrednji slovenski medij nikoli v teh trinajstih letih tega ni upal ponatisniti. Orwel je nekoč v svoji knjigi zapisal »povejte mi, koga se ne sme kritizirati, in povedal vam bom, kdo je na oblasti.«

Predstavljajte si, da bi nek lokalni politik na Siciliji, v nekem zakotnem mestu, nekje v svojih spominih zapisal, »Lojze Peterle in Janez Janša sta me prepričevala, naj se Slovenije ne prizna.« Naslednjo sekundo bi bila to prva novica v Sloveniji. Niti na toaleto ne bi mogli brez tega, da tam ne bi bila kamera, in bi spraševali, kako to komentirate. Sedaj pa je minilo trinajst let in še nihče nikogar tega ni vprašal. Čeprav se to ve, to je bilo večkrat objavljeno, ampak nikoli v mainstreamu. To so dogovori, zakaj ni teh magnetogramov.